rapporter om utbildning

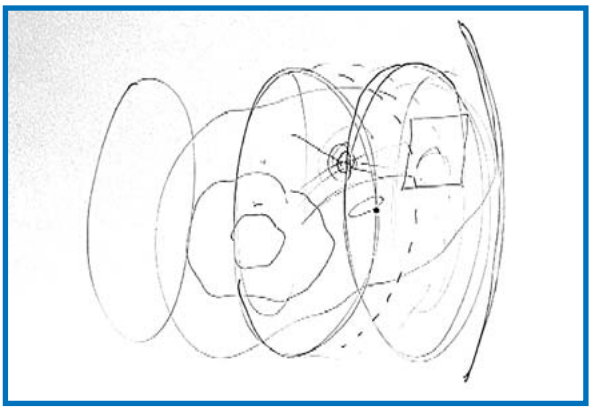

Skissbok för utvecklingsbenägna

Rapport från projektet Skolledarna, skolutvecklingen och de blivande lärarna

Anna Henningsson-Yousif

5/2006

MALMÖ HÖGSKOLA

MALMÖ HÖGSKOLA · Lärarutbildningen

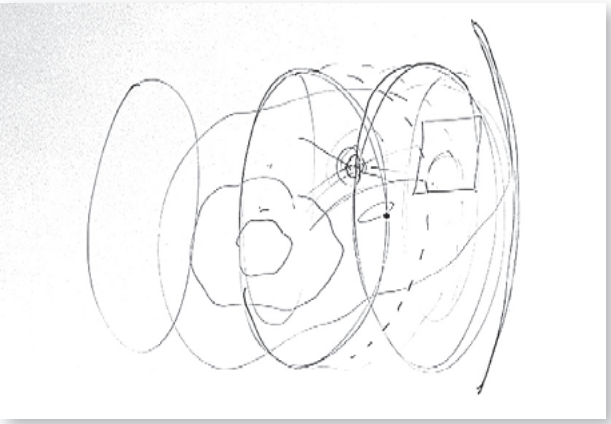

Skissbok för utvecklingsbenägna

Rapport från projektet Skolledarna, skolutvecklingen och de blivande lärarna

Anna Henningsson-Yousif

Lärarutbildningen, Malmö högskola, 2006

© Copyright Anna Henningsson-Yousif och Malmö högskola 2006

Denna rapport publiceras av lärarutbildningen vid Malmö högskola.
Rapporten ingår som nummer 5/2006 i lärarutbildningens serie
Rapporter om utbildning.

Layout och omslag: Holmbergs i Malmö AB
Illustration: Skiss från samtal

Tryck: Holmbergs i Malmö AB 2006

ISSN 1101-7643

Skissbok för utvecklingsbenägna

Anna Henningsson-Yousif

INNEHÅLL

FÖRORD 7

1. INLEDNING 9
1.1 Om projektet 10
Genomförande av projektet 2004 – 2006 11
2. NÅGOT OM REKTORER OCH FENOMENEN LÄRARUTBILDNING OCH SKOLUTVECKLING 12
3. HUR VILL DU SOM LÄSARE SKISSA RELATIONEN SKOLA – LÄRARUTBILDNING? 16
4. REKTORERNAS SKISSER OCH RESONEMANG NÄR DET GÄLLER RELATIONEN PARTNERSKOLA – LÄRARUTBILDNING 17
Susannes resonemang 19
Nils resonemang 24
Roberts resonemang 28
Lenas resonemang 32
Saras resonemang 35
Evas resonemang 41
5. LÄSARENS ANALYS 44
6. LENAS ANALYS AV MATERIALET 45
7. SLUTKOMMENTARER 46
REFERENSER 49
Bilaga 1. Beskrivning av arbetsprocessen inom projektet 50
Bilaga 2. Översikt över originalskisserna 55

Förord

Denna rapport bygger helt och hållet på ett samarbete med en grupp rektorer på några av Malmö lärarutbildnings partnerskolor. Ett varmt tack till dem! Och alldeles särskilt till de tre rektorerna ”Sara”, ”Eva” och ”Robert” som gått vidare i projektet. Ett tack till enheten SOL som gett mig utrymme att arbeta fram detta projekt, som gått under arbetsnamnet det Rosa projektet (pga att jag använde rosa skrivmaterial i inledningsskedet). Varmt tack till Karin Müntzing och Selma Yousif som har varit kritiska vänner i projektprocessen och till Kerstin Knutsson som har granskat manuset och gett mig välbehövligt stränga synpunkter! Farid Yousif har redigerat skisserna.

Skissen på rapportens framsida härrör från ett filmat samtal med Sara, Eva och Robert där vi gemensamt gått vidare i diskussionen kring relationen skola-lärarutbildning.

Orkanen i september 2006

1 Inledning

En bild säger mer än tusen ord, heter det. Det är väl inte helt självklart. Men det finns en särskild avsikt med denna rapport. Tanken är att de skisser som presenteras ska inspirera till egna skisser och diskussioner med andra kring relationen mellan skola och lärarutbildning när det gäller vem som kan och ska utbilda lärare och vem som kan och ska utveckla skolan. De frågeställningarna menar jag har avgörande betydelse och är mycket spännande. De har att göra med synen på dels skolans roll i samhället och dess betydelse för individerna, dels vilka konsekvenser detta får för hur vi i samhället organiserar och arbetar med utbildning av lärare och utveckling av skolan.

Skisserna är hämtade ur projektet Skolledaren, skolutvecklingen och de blivande lärarna[1]. Projektet syftar till att fånga upp och ta vara på en grupp partnerskolerektorers[2] resonemang om lärarutbildningen, skolutvecklingen och den egna ledarinsatsen. Projektet syftar också till att ta vara på rektorernas egna analyser av ett så autentiskt intervjuunderlag som möjligt.

1 I ett systerprojekt (Henningsson-Yousif & Viggósson, 2006) studeras lärarutbildares och partnerskollärares funktionsuppfattningar samt analyseras och utvecklas försök att åstadkomma ett utforskande samarbete mellan lärarstudenter och partnerskolor.

2 Lärarutbildningen i Malmö samverkar med skolor i 25 skånska kommuner, s k partnerskolor. Honnörsord för partnerskoleorganisationen är ömsesidig nytta. Avtal är skrivna mellan kommun och Malmö Högskola (Lärarutbildningen) där kommunen förbinder sig att ta emot ett visst antal studenter för hela deras utbildningstid. Genom att vara på samma skola/verksamhet under längre tid har studenterna möjlighet att på djupet följa såväl verksamhetens som elevernas utveckling över tid.

1.1 Om projektet

Partnerskolerektorerna finns på strategiska positioner både i förhållande till skolornas arbete och lärarnas förutsättningar att arbeta där och i förhållande till lärarutbildningen. Rektorer är ingen tystad grupp, de utgör inte heller en grupp som saknar arenor. Men ändå menar jag att rektorernas perspektiv på det sätt som sker i denna studie, sällan utforskas och förmedlas. Denna rapport är en del i försöket att vidarebefordra och nyttiggöra några av rektorernas perspektiv.
Och varför skulle just detta vara intressant? Eftersom vi som arbetar inom lärarutbildning, rektorsutbildning, i skolor och förskolor alla bidrar med olika insatser i det utbildningssystem som finns i samhället, är det både angeläget och självklart att studera och diskutera ledarskap, skolutveckling och lärarutbildning i ett sammanhang.

I denna rapport fokuseras var gränsytorna mellan skola och lärarutbildning kan bedömas finnas och vad de innebär för utvecklingen både av skolan och av lärarutbildningen. Rektorernas bidrag - visserligen frammanade och strukturerade av författaren – kan tillföra perspektiv och insikter som utbildningssamhället behöver. Det kan konkret handla om synen på arbets- och ansvarsfördelning mellan olika aktörer. Lärarutbildningens funktion för skolornas utveckling, liksom skolornas funktion i utbildningen av lärare, problematiseras.

I projektet prövas även metoden att ta vara på rektorernas egna analyser av ett så autentiskt intervjuunderlag som möjligt. Forskningsfrågor här är: Vad händer när man som forskare ber en grupp rektorer att bidra i en analys av detta slag? och Vilka dimensioner anlägger rektorerna i sina analyser av materialet? Hur kan man tillvarata sådana skisser som de intervjuade ombeds göra? I denna rapport går jag fortsättningsvis inte vidare in på detta.

Genomförandet av projektet 2004 – 2006

Projektet inleddes hösten 2004 med genomförande av intervjuer med ett mindre antal rektorer. De ombads därefter att bidra med analyser av det material deras intervjuer utgjorde. Hösten 2006 deltar tre av rektorerna fortfarande i projektet.

- Hösten 2004 – sju rektorer vid lärarutbildningens partnerskolor intervjuas.
- Intervjuerna skrivs ut och godkänns för distribution inom den intervjuade gruppen.
- Våren 2005 – Materialet ordnas i två analyshäften och ett skisshäfte.
- Sommaren 2005 – Häftena skickas till rektorerna som ombeds att läsa åtminstone Analyshäfte 1 med tillhörande skisshäfte.
- Hösten 2005 - Sex av rektorerna intervjuas om sin läsning av Analyshäfte 1 (om relationen partnerskolan och lärarutbildningen) och skisshäftet.
- Hösten 2005 - Tre av rektorerna (Eva, Robert och Sara) intervjuas även om Analyshäfte 2 (om rektorernas bakgrund, intressen och utvecklingsstrategier mm).
- Våren 2006 – Projektet presenteras i mars vid NFPF:s[3] symposium Demokratiska kunskapsprocesser.
- Våren 2006 – De tre rektorerna möts en första gång i mars och en andra gång i juni. Mötena bandas. Vi kommer överens om att filma deras tredje träff i september.
- Hösten 2006 – Ett samtal med rektorerna om relationen till lärarutbildningen och där de illustrerar detta tillsammans, filmas.

En utförligare beskrivning av urval och arbetsprocess i finns i Bilaga 1.

3 NFPF är förkortning för Nordisk Förening för Pedagogiska Forskare.

2. Något om rektorer och fenomenen lärarutbildning och skolutveckling

Då skolan började målstyras och kommunaliserades angavs att staten hade tre styrmedel för skolan; läroplanen, de nationella utvärderingarna samt lärarutbildningen. Rektorerna tillskrivs en nästan avgörande roll i skolornas utveckling, därav det återkommande utredandet av hur de ska utbildas. Lärarna å sin sida tillerkänns genom läraravtal och den s k deltagande målstyrningen kompetens att analysera, formulera och utveckla sin egen verksamhet.

De allra flesta rektorer rekryteras från lärar- eller förskollärargrupperna. De har ofta blivit rektorer för att de visat intresse för att ta ansvar för och utveckla större bitar av verksamheten.

Det är inte ovanligt att en rektor varit fackligt engagerad som lärare. Om man frågar verksamma lärare och förskollärare om de är intresserade av att bli rektorer är det bara en mindre grupp som ställer sig positiv till detta. Ett svar är att man aldrig skulle vilja utsätta sig för en sådan mellanställning som man noterar att rektorskapet innebär och dessutom ägna så mycket tid åt papper och ekonomi.

En del lärare (förskollärare, fritidspedagoger) söker sig till rektorstjänster. De är intresserade av förändringsarbete och de vill pröva att leda. Men de flesta lärare och lärarstudenter som jag intervjuat under åren, brukar främst vara intresserade av relationen till barnen/eleverna och till ämnet och ofta en kombination av dessa båda.

Det finns lika många historier om varför man gått in i läraryrket som det finns lärare. De vanligaste skälen är att man tycker om att leda ungdomar, man vill se glimten tändas i ett barns ögon då det snappat något, eller man vill förmedla sin ämnespassion. Ofta är dessa intressen kombinerade med varandra. För många lärare skulle det kännas som en väldig utarmning av jobbet, om man inte fick den dagliga kontakten med barnen/ungdomarna. Den här intresseinriktningen hos många lärare medför att de mer inriktar sig på mötet med de egna barnen/eleverna än på bredare diskussioner om skolans

utveckling. Man tänker inte på att rektorsuppgiften mycket handlar om pedagogiskt arbete tillsammans med vuxna. Inget konstigt med det.

Rektorernas sätt att resonera och arbeta har betydelse för lärarnas arbetsvillkor och pedagogiska utveckling. Rektorer brottas med att manövrera i och hantera positionen de finns i mellan styrningen av verksamheten och det pedagogiska arbetet[4]. Det beskrivs ibland som att de befinner sig i ett spänningsfält. Hallerström (2005) beskriver detta bl a som att rektorn saknar en egen domän. Jag menar att rektorns domän kanske just utgörs av detta kanaliserande land som kräver en alldeles speciellt uppmärksam, genomtänkt och stadig ledare. För många rektorer är frågan om hur man ska få med sig alla lärarna på tåget, som de uttrycker det, den svåraste nöten att knäcka. Tåget används som en metafor för en utveckling som går framåt (Blossing m fl, 1998). Vad som är framåt och vem som avgör det är inte helt klart. Här blir lärarutbildningens roll i förhållande till skolornas roll intressant att analysera och tänka kring.

”Skolutveckling” är ett abstrakt begrepp som används vitt och brett[5]. Skolutvecklingsbegreppet kan syfta till reformhändelser, enskilda lärares utveckling av den egna undervisningen och allt möjligt däremellan. Skolutveckling kan t ex beskrivas (Henningsson-Yousif & Viggósson, 2006) som ”justering eller omvandling av olika insatser i avsikt att de ska bli och upplevas så angelägna som möjligt för dem de berör – direkt och indirekt”. Skolutvecklingen ”bör om möjligt utgå från pedagogernas analyserade erfarenheter och bedömningar med hänsyn till nationella och lokala överenskommelser”.

4 I skollagen står det att ”För ledningen av utbildningen i skolorna skall det finnas rektorer. Rektorn skall hålla sig förtrogen med det dagliga arbetet i skolan. Det åligger rektorn att särskilt verka för att utbildningen utvecklas. Som rektor får bara den anställas som genom utbildning och erfarenhet har förvärvat pedagogisk insikt.”

5 Vi har sedan några år en myndighet för skolutveckling i Sverige. Man kan se en bild framför sig där en hel nation mödosamt mobiliserar för att flytta fram positionerna i skolan för att få bättre utdelning av gjorda insatser.

Skolutvecklingsarbete bör med det synsättet ta vara på den dynamik som uppstår då enskildas eller gruppers bedömningar konfronteras med varandra och med överenskommelser och förordningar.

En framträdande frågeställning när det gäller skolutveckling kan uttryckas som problematiken kring initiativ och tidsinfasning, dvs vem aktualiserar vilken utvecklingsfråga när, utifrån vilken bedömning, med vilket mandat och med vilket språk? Här har jag i tidigare studier kunnat påvisa hur man inom en och samma skola upplever sig befinna sig i olika utvecklingsproblematiker beroende på vem man är, men också på vilken nivå man befinner sig inom skolan. ”Kaffet är kokt men kakan är inte tinad”, uttryckte en rektor det. Dvs lärarna var inte redo för det hon hade att erbjuda. En lärare på en annan skola talar om att man arbetar i en skyltfönsterskola. Hon menade att det som rektor visar upp utåt kanske inte ens har täckning i lärarnas ögon (Henningsson-Yousif, 2003).

Vem har kompetens och kapacitet att bidra med något i utvecklingen av skolan? Var finns lärarstudenterna och de verksamma lärarna i detta? I Malmö satsas det på en campus- och partnerskolegemensam utbildning. Om man väljer att diskutera utveckling av skolan ur perspektiven styrning, kvalitetsarbete och reformimplementering, upplevs det inte självklart relevant för en 60-poängs lärarstudent[6] som är inriktad på att utveckla sin undervisning i samarbete med andra. Men givetvis syftar 60-poängsstudenten också till skolutveckling.[7] När man diskuterar skolutveckling inom lärarutbildningen aktualiseras konfrontationen mellan det övergripande, gemensamma förändringsarbetet i alla dess arter och avarter och de enskilda lärarnas eller arbetslagens ansträngningar att utveckla den egna undervisningen. Den här problematiken är avancerad att handskas med i skolorna och är en av rektorernas huvuduppgifter att arbeta med, men frågan är om den inte är en ännu större utmaning inom lärarutbildningen.

6 Lärarutbildningen 60 poäng vänder sig till dem som har studerat ämnen som fristående kurser eller har yrkesinriktad högskoleutbildning eller yrkeserfarenhet och till dem som arbetar som lärare utan lärarexamen.

7 I flera studier har jag kunnat påvisa hur marginella skolpolitiska och skolutvecklande insatser upplevs av lärarstudenter. Detta sammanfattas i Henningsson-Yousif, 2003.

Det finns en statlig rektorsutbildning, som f n är under omstöpning[8]. I rektorsutbildningen behandlas rektorns position mellan olika grupper (elever, föräldrar, personal, administration, politiker) i skolsystemet. Men ännu mer tyngd läggs vid hur man som rektor kan leda förändringsprocesser och möta pedagogerna i verksamheten. Här förs både organisationsutvecklingsperspektiv och psykologiska perspektiv in i utbildningen. Det är intressant att notera att rektorsutbildningen bedrivs i stort sett skiljt från lärarutbildningen och med en statlig förvaltning (Myndigheten för skolutveckling) som uppdragsgivare. Man skulle också kunna se rektorer och lärare som olika funktioner i skolsamhället och därmed tänka sig en gemensam utbildningsinstitution. Istället finns en tradition av separat ledarutbildning, som troligen fört in andra perspektiv på skolan, än de som ges i lärarutbildningen. Ledarutbildningen har också varit en fristad för rektorerna i det hårda vardagslivet.

8 Hittills har rektorsutbildningen vänt sig till rektorer som varit verksamma yrket under en period. De har använt 30 dagar för kursdagar och handledning och lika mycket för litteraturstudier, uppgifter på hemmaplan och träffar i olika gruppkonstellationer, utlagda under en treårsperiod för sin utbildning. Kunskapsområden är bland andra styrning, ledarskap, organisation, kommunikation, omvärldskunskap, värdegrundsfrågor, utvärdering, kvalitetsarbete och utvecklings- och förändringsarbete. Rektorer brukar värdera sin rektorsutbildning högt, i synnerhet möjligheten att få utveckla det egna ledarskapet och träffa andra rektorer. Det pågår en diskussion om möjligheten att avläsa effekter av rektorernas utbildning rakt av i deras verksamhet.

3. Hur vill du som läsare skissa relationen skola – lärarutbildning?

Här finns utrymme för dig som läsare att göra en egen skiss över hur du ser på relationen mellan skola och lärarutbildning. Gå sedan vidare och titta på rektorernas skisser i avsnitt 4.

4. Rektorernas skisser och resonemang när det gäller relationen partnerskola – lärarutbildning

Här redovisas utsnitt ur intervjumaterialet som rör frågeställningen om relationen mellan skola och lärarutbildning för var och en av rektorerna. Gränsdragningarna när det gäller vad som ska finnas med är inte givna, eftersom samtalen har böljat fram och tillbaka och frågeställningar och associationer givetvis griper in i varandra. Rektorerna associerar åt olika håll då de diskuterar denna fråga och det är avsiktligt som dessa olika infallsvinklar finns med. Jag ser det som en poäng att återge själva flödet i rektorernas tal. Tolkningar och kommentarer finns inte med här, de överlämnas till läsaren att göra. I slutavsnittet återfinns däremot några reflektioner kring rektorernas resonemang om relationen skola – lärarutbildning. Förhoppningen är att dessa intervjuutsnitt tillsammans med skisserna kan berika tänkandet och samtalen kring skolutveckling och lärarutbildning.

Rektorernas resonemang med tillhörande skisser, betraktar jag som deras uttryck för stunden i mötet med mig, vid det specifika intervjutillfället, den dagen. Dvs jag anser inte att en intervju eller en liten illustration kan fånga grundläggande värderingar eller eventuella tankesystem hos en annan människa. Det är inte heller ambitionen i projektet som helhet eller i denna rapport. Det viktiga är att få del av sätt att resonera och skissa i en gemensam utforskning och diskussion kring skola och lärarutbildning.

En bra bit in i de inledande intervjuerna med rektorerna, hösten 2004, bad jag dem om följande.

Jag tänkte be dig rita nu. Kan du på något sätt skissa hur du ser på den här skolan i förhållande till lärarutbildningen där i Malmö? Vad ni ska göra, hur det hänger ihop. Går det att illustrera på något sätt, utifrån vad du säger nu?

Rektorernas reagerade med ”usch” eller ”nej egentligen inte, jag är väldig fyrkantig i sånt här. När man säger att man ska göra sådana här tankekartor och sådant så lägger jag det åt sidan.”

Och sedan satte de igång att rita. Skisserna är redigerade. (De sex skisserna i original återges i bilaga 2.) Avsikten med skisserna och återgivandet av dem här är att använda sig av ytterligare ett medium förutom det transkriberade ordet. Flera av rektorerna kallar lärarutbildningen för skolan, vilket ibland är förvirrande. Men kanske betecknande.

Susannes skiss

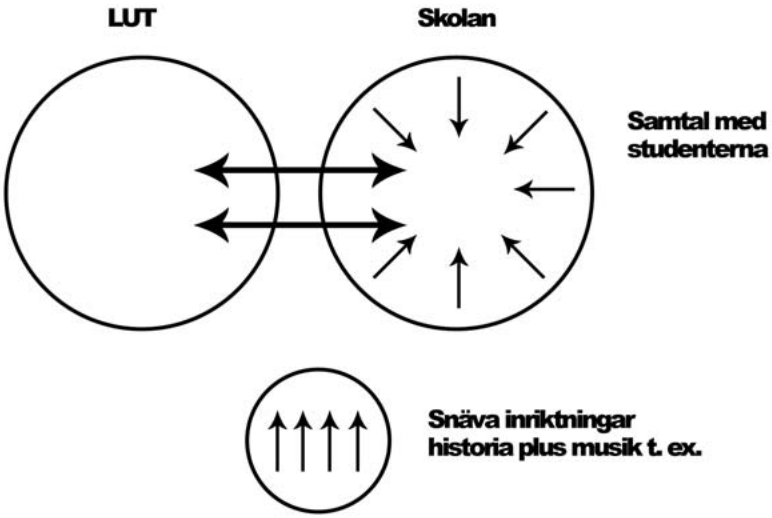

Susannes resonemang

Jag blandar mig inte så mycket nej, det gör jag inte utan jag har fullt förtroende för mina lärare. Sedan har det hänt att de har intervjuat mig, någon av dem har gjort det och någon har återkommit i sitt fördjupningsarbete och också velat träffa mig. Och nu hade vi några som sprang här som frågade om de fick göra en enkät och då är det sista jobbet de gör nu. Så gick de tillbaka till sina gamla klasser och hade en enkät och det var ju intressant. Och då sa jag att då vill vi ju gärna ha resultatet av denna enkäten. För den kan ju vara bra för oss också. Men jag har hittills inte haft någon som har gjort något fördjupningsarbete med fokus på vårt material däremot, men många av dem blir ju väldigt nyfikna på det här med lärstilar.

Jag tycker alltså att det här är ett väldigt bra system, att man är en partnerskola, att det finns en kontinuitet i det. Och även om man kan säga att, javisst eleverna, kandidaterna ska hinna se mycket un-

der sin utbildning, men jag tror ändå att det är bättre att se mindre antal ställen, men att få en fördjupning. Definitivt så tror jag på det. Sedan är jag lite orolig för vart lärarutbildningen är på väg när man… jag skulle ju rita.

De lärare som jobbar med handledarskap och som är intresserade, och det är de allra flesta i huset, de allra äldsta, som är inne på sin sista omgång, de har inte lärarkandidater. Och det kanske de inte ska ha heller. Nej. Och de som är alldeles nya har det inte heller, men hela spannet däremellan… Om de inte har det nu så beror det på att det inte var tillräckligt många kandidater, men de har i alla fall anmält intresse att de gärna tar emot studenter. Och då kan man ju säga att, javisst, alltså är högskolan en väldig tillgång. Lärarna håller sig väldigt à jour med vad som händer inne på högskolan och försöker komma iväg på det här kursutbudet, för där är ett väldigt kursutbud som ni erbjuder gratis och samordnaren pläderar mycket för det. Men sedan finns det ju ändå en verklighet kvar i vardagen att det ska ges möjlighet och jag har ju inte hur mycket vikariepengar som helst och så. Men att där finns väldigt, väldigt täta skott tycker jag mellan dem. Och jag vill påstå att, även om inte alla har kandidater, så påverkar det ju alla i huset på något sätt. I konferenser, i vardagen, i de möten som uppstår att kandidaterna är aktiva. För det är de faktiskt på konferenser, aktivt lyssnande och de kan även gå in och diskutera. Och jag är inte rädd för att ställa frågor till dem: ”Vad tycker du om det här? Du som har varit här ett tag – vad ser du?”

De äter ju inte pedagogiskt med eleverna utan då äter vi ju i vårat matrum här allihopa och våra medhavda matsäckar och där har vi många pedagogiska diskussioner trots att det är middagsrast. Så att där bidrar de ju verkligen.

Däremot så är jag bekymrad över att man snävar in, alltså att man som student kan gå in och välja: ja, jag vill undervisa i idrott och möjligen lite engelska. Och sedan är det då någon annan som väljer: ja, historia och musik. Och alltså de jobben finns inte i verkligheten. Hur ska jag kunna göra en tjänstefördelning och du vill komma ut

här och du vill jobba heltid och undervisa i historia och musik? Det är hopplöst, det går inte på högstadiet heller. Det kommer att gå åt skogen. Men jag har alltså inte stått på barrikaderna där inne och sagt att så här kan ni inte göra.

Nej, jag har ju mindre kontakt med lärarutbildningen än vad mina lärare har, det har jag. Ja, jag ser oss som lärarutbildare. Den tiden som de är här är mycket viktig för eleverna, för kandidaterna. Ja och de omdömena som vi lämnar härifrån, de ska vara mycket klara och mycket tydliga. ”Oj är det så här det ser ut i verkligheten?” En del av dem säger det. Det här är ju en väsentlig tid utav deras utbildning. Definitivt och då är det viktigt att vi erbjuder dem att delta i hela skolans vardag. Därför är det viktigt att de är med. Att de sedan inte är med på alla föräldraaktiviteter eller kan heller inte sitta med i utvecklingssamtal kanske på vilka premisser som helst, är det ändå att de ska möta allt detta. För det här är alltså den tuffa verkligheten.

Det ser jag också att de här kandidaterna kan få lite olika saker beroende på vem som är deras handledare, men så måste det vara. För att det ska ju spegla den vardagen som din handledare befinner dig i och man kan vara mer eller mindre bra på vissa saker, helt klart. För det är du som lärare sedan också när du står där med din klass så har du ju dina starka och mindre starka sidor. Och det kan vi inte sticka under stol med, tycker inte jag. Man kan ställas inför situationer, där läraren kan känna, att det här behöver jag hjälp med. Vi får kalla på hjälp eller att man tar sin kandidat till hjälp, alltså kan man sedan säga efteråt: ”Vilken tur att du är här nu så att vi redde ut det här. För då kunde du också bidra med ditt.” De har oftast saker att bidra med själva. När oförutsedda situationer uppstår, menar jag. Det kan vara allt från en förälder som ringer och är helförbannad eller till att det blev en jättekonflikt i någonting, eller att: hur i hela friden ska vi få Kalle att begripa detta?

Kandidaterna säger att teorin lever sitt liv och praktiken lever sitt liv i för hög utsträckning. Och nu säger jag det väldigt generellt, för det behöver nog inte se ut så här hela tiden, men det beror också, tror jag, på vilken mognad har kandidaten själv. Jag märker stor skillnad

på de, som kanske har varit ute och jobbat i någonting annat. Man är inne i vuxenlivet, att man har familj och barn och att man befinner sig i en sådan vardag också och har de perspektiven med sig. Man kanske t o m är förälder till ett barn som går i skolan ju och har det perspektivet med sig. Jämfört med när det kommer en nybakad 21-22-åring. Det är ju skillnad och det ska det ju vara klart. Men, och jag tror att deras upplevelse av teorin och verkligheten, alltså hur det hänger ihop, det ser olika ut. För visst är det så att har man med sig lite mer i sitt eget bagage så ser man nog sambanden också mellan teorin och praktiken. Sedan vet jag att, jag vet inte riktigt vad det står för.

Det var inte så länge sedan vi pratade om det. När de säger att: ”det här borde vi fått mycket mer utav inne på högskolan” och det var nog de som var ute på sin sista långa praktik nu och upplevde att, oj nu är det liksom för sent, för nu slutar det ju till jul. Men alla våra kandidater här har ju sett till att vara med på nn:s föredragning inne på högskolan, som ett litet tillval. De kan ju också säga, att det här skulle de ju fått allihopa, det här är så konkret och så vardagsnära och det borde vara självklart att det ingick i lärarutbildningen att få det här med lärstilar, exempelvis. Redskapen att fungera ute i vardagen. Men sedan är det ju, det är en process detta att kunna omsätta sina teorier i praktik och där är man ju olika långt komna när man går sista terminen beroende på vad man har med sig i sitt eget bagage förutom, det tror jag är en viktig del i alla fall.

Det är bra att den har blivit så här, det är bra för oss och jag tror att det är absolut bra för kandidaterna, och det tycker jag att de har vittnat om, att man faktiskt kommer tillbaka. Och när man kommer tillbaka nästa gång, så har man lite mer med sig i bagaget, men man känner ändå igen sig när man kommer tillbaka. Och sedan fullföljs det då med den här lite längre perioden och då de verkligen är med i vår vardag. Om det sker på bekostnad av att man inte hinner se så många olika ställen, så tror jag ändå att det är mer fördelar med att fördjupa sig på det stället där man faktiskt hamnar. Sedan kan man byta naturligtvis av olika skäl, men jag tror ändå att det är bättre att få en fördjupning, att det ger en större stabilitet. Och då ges det

också möjlighet. Jag tror att de blir lite modigare också då kandidaterna, man hinner känna av klimatet. Man hinner känna vad man vågar att göra och man hinner också lära känna eleverna och bli igenkänd av en del föräldrar. Att man på det viset också ingår i en vardag och att man då hinner, alltså bli modigare i att våga prova det man vill prova.

Nils skiss

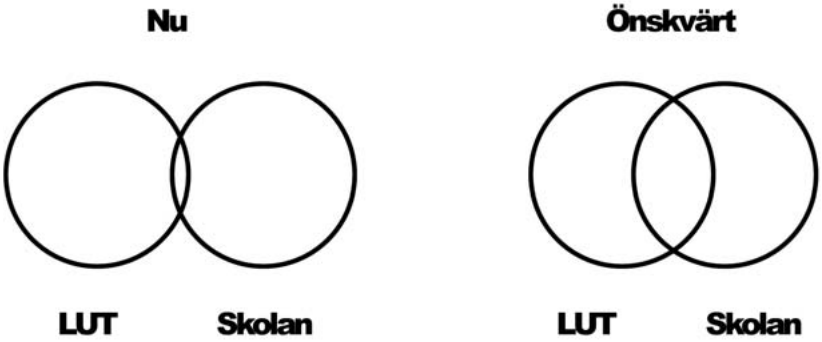

Nils resonemang

Det är en sak vad som är och en sak vad jag tycker. Nej det är väl egentligen inte speciellt komplicerat utan om man s a s tar den teoretiska bilden för hur jag tycker att det är och vad jag tycker att det borde. Jag ritar det som delmängder på något sätt så tycker jag att vi snuddar varandra, tränger in lite grand i varandra på något sätt. Det tycker jag är någon slags nulägesbeskrivning utav situationen. Och den här ytan är, det är ungefär mentorn, det är något möte på lärarutbildningen o s v, när mentorn kommer hit upp på skolan. Men så mycket mera är det ju inte. Utan jag tycker att det stannar vid det. Men det finns en röd tråd i alla fall i sammanhanget, d v s att lärarstudenten som elev måste naturligtvis ges möjlighet att få bästa möjliga utbildning och den måste innehålla en viss grad av realism, mer verklighetsnära. Jag tycker att man har tagit ett väldigt viktigt språng i den här nya utbildningen, som är jättebra för studenternas del jämfört med den andra. Så jag vill på inga villkor att den gamla på det sättet ska få framfart igen, det är jättebra att vi nu får pröva den här modellen.

Men just i det här med kopplingen till skolan så ser jag ju även hur ryckigt och obeslutsamt det är. Och det gör att just det som jag

tycker är bland den viktigaste poängen i hela reformen, den har så himla svårt att få fotfäste. Och jag tror alltså att lärarutbildningen inte kommer att bli riktigt bra om inte det målet i lärarutbildningen uppnås.

Dilemmat för lärarstudenten är i alla fall att man betraktas som lättviktig eftersom alla lärare har alternativ erfarenhet … de som redan har gedigna ämneskunskaper och sedan har man då sin pedagogiska påbyggnad sedan. Så på det sättet är det ju en liten underlig varelse som på något sätt kommer in i en lärares tillvaro, något helt nytt. Vi har satt som någon slags krav eller förväntan på lärararbetslagen att studenterna ska socialt känna sig välkomna och att man i all enkelhet låter dem följa med, knyter dem till en eller två personer i arbetslaget.

Det jag tycker är väldigt bra med att de kommer ut tidigt utan att man egentligen är någon lärare, det är att man ändå får lite grepp om vad som är problemen. Allteftersom blir man varse att det finns ju motsättningar på den här skolan. Man tycker si och så om skolledningen, man tycker si och så om kolleger och man tycker si och så om elever. Det borde rimligen förbättra motivationen när man inne på lärarutbildningen diskuterar eller jobbar med konflikthantering, då har man i alla fall någonting man kan skicka minnesbilder till och man kanske t o m har erfarenheter man kan använda sig av i diskussionen. Det jag tycker är absolut viktigast är att man får s a s en materiell kännedom om att, ja det här är faktiskt sådant som vi behöver utbildning i, ihop med varandra. Hur praktiken möts genom den teori man får inne på lärarutbildningen. Alltså strunta nu i ämnesmetodik utan vi tar det här andra.

Alla nya lärare jag anställer tittar lite förvånat på mig om jag frågar vad de tycker om arbetslag. ”Jättekul, det är därför jag vill jobba som lärare” ungefär. Så att inom lärarutbildningen är det ju ingen tvekan om att man lyckats fulländat med hjärntvättning om att man ska jobba i arbetslag. Men börjar man ställa lite frågor, ja då får man en del svar som jag förväntar mig, men jag får nästan aldrig analytiska svar. Alltså ta exempelvis det som är viktigt för mig med

arbetslag, det är ju inte bara den personalsociala frågan eller det är ett sätt att förhoppningsvis möta läroplanskrav och kursplanekrav o s v på ett bättre sätt, utan det handlar ju också väldigt mycket om att hitta en realistisk organisation för hur vi ska kunna klara programuppdraget.

Men det är klart att jag tycker att mötesplatsen borde vara väsentligt mycket större. Tiden räcker inte till att göra den hur stor som helst, men alltså bara som en markering, den borde vara mycket större i det här utbytesperspektivet. Det som skulle kunna öka på volymen, det är alltså att lägga upp en mer utvidgad praktik och jag tror faktiskt att studenterna själva är beredda att köpa det. Att den ska vara kontinuerlig.

Även när de bara är fokuserade på ämnesstudierna, så ska de i alla fall ha koppling till skolan. Alltså de ska komma med jämna mellanrum. Tar vi våran skola exempelvis, det som skulle vara kontinuiteten för oss är att en student skulle komma på det sättet 1,5 timme varannan vecka. Det tror jag att de skulle kunna prioritera och jag tror att det skulle vara väldigt mycket värt eftersom de på det sättet också håller levande hela tiden vad som händer på den skola de egentligen är placerade på. De blir inte offsideställda utan även om de är med väldigt lite så är de i alla fall med i ett informationsflöde.

Det får inte vara flera studenter än det är personal i ett arbetslag. Det måste vara en hanterbar nivå, men sedan att man är två, det skulle innebära att vi ständigt hade 20 lärarstudenter som var på skolan och med den massan av lärarstudenter, så skulle det plötsligt gå att börja göra någonting. Alltså man vet att man har dem i ett flöde i uppemot fem år. Då kan du börja bli en resurs.

Vi kan organisera seminarieserier. Det vore kanske kul för lärarstudenterna då som kommer varannan vecka, att också ansluta till ett seminarium någon gång emellanåt. Och där lärare inte bara från ena arbetslaget utan även från de andra arbetslagen är involverade och delaktiga. Men att man också så långt som möjligt kunde få ett stöd,

en assistans, också från någon forskare eller metodiker inne från lärarutbildningen, beroende på vad det är för seminarium man då vill hålla i, eller helt enkelt vad det är för innehåll.

Det må ju för det första vara öppet för vem som helst bland de här olika parterna att komma med idéer, om det sedan är lärarutbildningen, om det är handledare eller om det är biträdande rektorn, om det är lärarstudenten. Alltså alla måste ju få komma med idéer. Men den viktigaste parten, det är naturligtvis lärarstudenten, att lyssna till vad de skulle vilja då få upp till diskussion. Och då kan det ju visa sig att det kan vara ett sådant innehåll där vi inte behöver lärarutbildningen, utan det klarar vi alldeles utmärkt själva. Det kanske räcker att vi tar i anspråk en eller två lärare och sedan har vi en tio lärarstudenter eller så där som sitter och i seminarieform diskuterar frågan. Den frågan där vi känner starkt behov av stöd från lärarutbildningen, att någon kommer därifrån för att assistera oss och hjälpa oss att tänka.

Roberts skiss

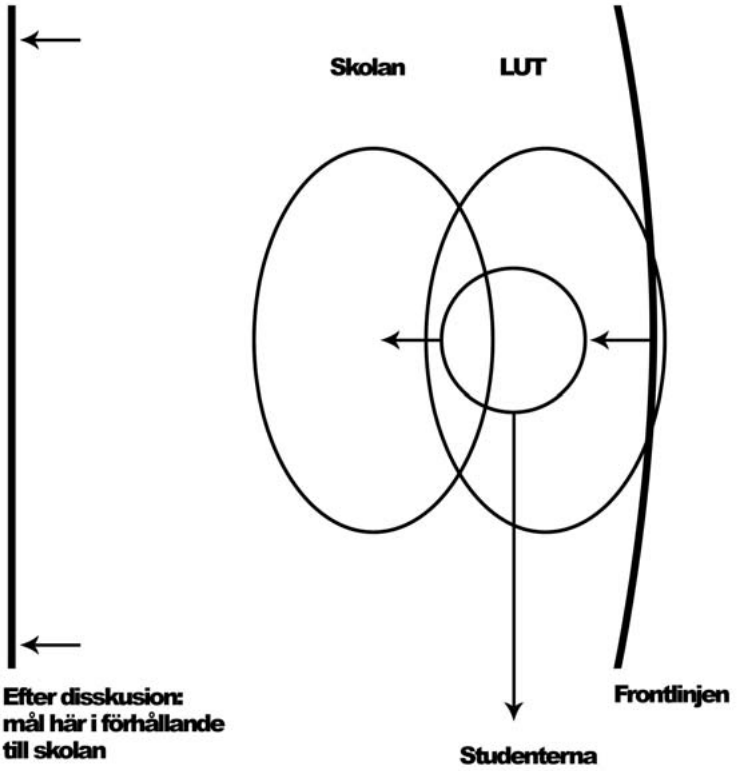

Roberts resonemang

Jag och många andra med mig tycker att studenterna är en av de viktigaste delarna att hålla en bra kontakt med, alltså egentligen grundtankarna med skolverksamheten, det som händer i framkanten. Och här kan man ju säga, utan att vara alltför generaliserande och elak, att om en skola, som bygger på en väldigt lång tradition och bedriver en väldigt traditionell undervisning, har väldigt bra resultat på nationella prov, betygsstatistik, så det är svårt att få förståelse för att ändra ett vinnande koncept.

Men om man trots allt ska göra detta, så kan man ju få ut två effekter. Dels så blir det de vardagliga kontakterna man får via studenterna med det nya. Dels kan man ju använda sig av det här för att få del av det som ligger bortanför, bortom studenterna egentligen, d v s personalen på lärarhögskolan och de kontaktytorna som de har. Så att det är lite grand så som vi har försökt att smyga in det i skolutvecklingen.

Detta räknar jag som fronten, framkant på det som händer och sker och dit når aldrig skolan. Dit når studenterna kanske inte heller, men de som jobbar på lärarhögskolan är ju de som ofta dribblas med det här, alltså vad är det nya, vilka tankar finns. Så lärarhögskolan finns ju här i framkanten, men om skolan då genom studenterna kan få den här kontakten dels med lärarhögskolan … Det blir ju egentligen studentgruppen som blir förmedlaren. Sen kan det ju komma från lärarhögskolan direkt också.

Studenterna behöver bygga på tankarna som finns i verksamheten. Man kan alltså dra frontlinjen lite närmare skolan eller dra skolan lite närmare frontlinjen. Lärarutbildningen ligger i frontlinjen vad det gäller de politiska tankarna kring vad utbildning ska vara för någonting. Sedan hänger ju inte skolan med, skolan vill inte alls hänga med på det här av olika skäl. Ibland vill en skola inte hänga med därför att man tycker att det konceptet man har haft i många herrans år är mycket bättre än det konceptet som finns nu. Alltså medinflytande vill man bara ha som vuxen gentemot skolledningen, man är inte så himla intresserad…

Ja alltså, de nya tankarna kring en ny lärarutbildning hänger ihop med någonting och det är där som vi så småningom måste börja anpassa oss. Alltså vi har ju en skola, generellt sett, som aldrig har anpassat sig till 1 – 7- och 4 – 9-lärare. Utan vi har fortfarande samma gamla organisation och det hänger säkert ihop med många olika saker, men jag menar att det har blivit en pålaga som det inte har varit eller funnits någon koppling till riktigt ute i verkligheten. Får man in det här i ett kontinuerligt arbete med personal och studenter som håller på och jobbar i det nya, så är det ju saker och ting som man får in på ett annat sätt tror jag, i verksamheten.

Den här bubblan den flyter ju lite grand, den ligger mitt emellan, den blir ju egentligen en förmedlare… Dels finns ju kontakten på det vanliga sättet, men också genom de konkreta upplevelser som studenterna har ute i verkligheten. Så här ser det ut och när vi kommer tillbaka ska vi göra på detta sättet. Ja alltså, då behöver ju lärarutbildningen också titta: här står vi med vår målsättning och här står vi med en verklighet, alltså hur kan vi få ihop de här enheterna? Är de omöjliga att förena eller är det bara så att den här ska läggas på den andra och tvingas på eller kan vi dra nytta av de här erfarenheterna och se till så att den här frontlinjen ligger rätt?

Det konkreta som eleverna, studenterna säger, att när de kommer tillbaka till lärarhögskolan och har upplevt: ”Jamen herregud, alltså vi kan inte vara i klassrummen eftersom det är totalt kaos.” Ja hur matchar lärarhögskolan det med social kompetens, med konfliktlösning, men barn i behov av särskilt stöd?

A: Hur uppfattar du att de matchar det?
Inte alls. Alltså det känns inte alls som att man över huvud taget berör det. Så det är den signalen som man får från studenterna, de är helt nollställda på detta. Man behöver egentligen en egen kompetens från början för att överhuvudtaget… Jag tror att den här delen (skolan) måste vara mer beredd på att hantera detta.

Jo, skolan är en del av lärarutbildningen så att dels så kommer den att ge en del beredskap kring de situationerna, men det som händer är att när den här studenten utbildas inom denna ringen, så kommer de ut och möter någonting annat. De möter en verklighet där eleverna inte tar emot budskapet, där de inte kan, där de säger emot, där de slåss och bär sig åt. Och så kommer den här studenten tillbaka till lärarhögskolan och säger: ”När ska vi titta på förhållningssätt?” Och då händer inte det. Det betyder att den här studenten och de andra studenterna som upplever samma sak, tar ju med sig från verkligheten in för att påverka detta och kanske ändra den här frontlinjen vad det gäller korrektionsmedel i skolan. Det kan ju vara: hur hanterar vi barn i behov av särskilt stöd? Vilken beredskap har vi

när det gäller konfliktlösning? Nästan samtlig personal från förskolan och uppåt vill alltså ha fortbildning i konfliktlösning.

Man ger dem en verklig bild av hur saker och ting ser ut. Och man ska ju ge dem möjligheter att prova sig själva och det som de har med sig, alltså verkligen förutsättningslöst, utan att på förhand säga –”Det här kan du inte göra, detta är fel, detta är si och detta är så.” Att ha det här tillåtande, flexibla, öppna, att våga lita på sina egna ramar och sitt eget tänkande och javisst! Prova detta!
Jaha, men när jag nu gjorde detta så gick det inte alls utifrån de här förutsättningarna som gäller i skolan. Jamen då kanske vi får försöka hjälpa till på det här sättet? Ja och då provar man det. Och då gick det kanske och när man kommer ut i verksamheten så säger man: - ”Jamen det här är faktiskt så här, så här är tankarna.” Jamen då får vi kanske försöka skruva runt lite grand på oss, så att vi möter det framtida behovet och de framtida tankarna. Så att man blir lite grand den som visar åt båda hållen vad verkligheten är och skall vara. För det är det som ska vara verkligheten så småningom.

Ja de blir ju lite bärare, alltså konkreta bärare, inte bara samtalsbärare på en konferens eller ett möte, utan de blir en konkret upplevelsebärare från det ena till det andra hållet. Jag är övertygad om att frontlinjen går där, alltså en bit från skolans riktiga konkreta, vardagliga verksamhet. Att det gäller alla skolor. Och säger de något annat så ljuger de.

Lärarutbildningen är ju ett mer ett politiskt styrmedel många gånger tycker jag. Sedan är det pedagogiskt kunnigt och utifrån forskning och så också förstås, men många gånger så tror jag det är de politiska överenskommelserna kanske att man inte har vågat ta steget fullt ut för att man inte har fått medhåll från den ena eller andra sidan. Alla de här besluten bygger ju på politisk överenskommelse. Man kan säga att det går två frontlinjer där. Den går lite längre fram än där Lärarhögskolan kanske är.

Lenas skiss

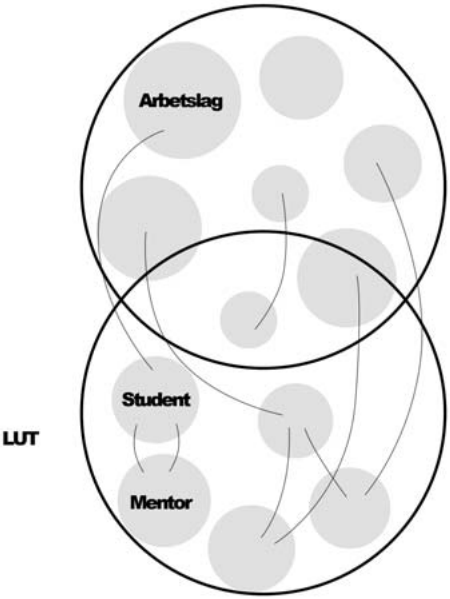

Lenas resonemang

Här har vi vår skola, här, där vi har ett antal arbetslag, så. Och det är lite förskola och vi har ju mer. Och sedan har vi då Lärarhögskolan. Jag vill inte rita den som en cirkel utanför, för det hör ju ihop här, så vi kör så. Då finns här, vi har mentorerna. Här har vi en massa lärarstudenter som kommer och hälsar på och som vi har kopplade till olika lag.

Jag pratar med mentorerna. Vi pratar om olika studenter här som, …om man tycker att det fungerar och inte fungerar och…ja. Somliga är ju urduktiga och andra vill göra ett studieuppehåll och några har problem hemma, precis som alla andra människor. Och då måste man ju tillsammans hjälpa dem och våra lärare i lagen hjälper ju dem som kommer ut på olika sätt.

Det gemensamma det är ju våra studenter som man vill att det ska gå bra för. Ja och att de får möta en skola med hela problematiken och även att få förståelse för den nya sortens lärande. Alltså läroplaner och ja – vad gör eleverna? Allt som finns kring handlingsplaner, i allt som ska finnas.

Alltså, lärarstudenterna de känner också att det är så underbart att komma ut på praktik. De tycker att de här veckorna är mycket, mycket, mycket givande. Precis som jag tyckte en gång i tiden. De som går sista terminen har ju redan gjort sin slutpraktik klar. De håller på att skriva på sin uppsats, men jag tycker att det är en röd tråd i det. Vi ju sagt till våra lärare och studenter också, att om ni ska skriva om någonting så titta på våra arbetssätt och arbetsmetoder t ex och utgå ifrån det, så att ni kan ha det i examensarbetet.

Någon som jobbar, kanske inte som mentor utan någon som jobbar med ämnena, kommer ut och informerar om det här och det här och det här läser man. Finns möjlighet att läsa. Och hur kan man då koppla det till er verksamhet?

Lärarutbildningen borde ju ligga i frontlinjen, men jag tycker inte att den gör det. Våra studenters mentor kommer ut och tror att vi jobbar i en traditionell skola där lärarstudenten går in och har en lektion. Alltså hon trodde det först, men hon tror ju det inte längre, eftersom vi bad henne vara med på ett studiebesök, för att hon också skulle skapa sig en bild av hur vi jobbar. För vi jobbar ju i ett arbetslag. För att hon skulle förstå när studenterna kommer tillbaka till lärarhögskolan. Att de har förståelse, att de inte pratar parallellsnack.

Alltså, det är den röda tråden som jag inte är säker på finns här. Mycket finns som vi gör gemensamt och vi har förmodligen, både från lärarhögskolan och från skolorna runt om i stan, naturligtvis samma mål att man ska utbilda personer som blir trevliga, positiva och engagerade lärare. Och som kommer att trivas med sitt jobb. Men när vi inte känner varandra… Alltså den zonen här och den

zonen här skulle kunna… Ja alltså den här, mängdläran… skulle kunna bli större.

De är som kolleger. Vi ser inte dem som lärarkandidater, jag tror inte att de känner sig som lärarkandidater som jag kände mig som lärarkandidat en gång i tiden när man inte visste var man skulle sätta sig. Jag tror ju inte att det hade varit så nu på 2000-talet, men de är ju med, de är ju våra. Tillhör oss, är med på allt möjligt. Har vi kompetensutvecklingsdagar, så är de med och har vi personalfest så är de med, med och fikar och är med på utflykter. Barnen känner dem.

Saras skiss

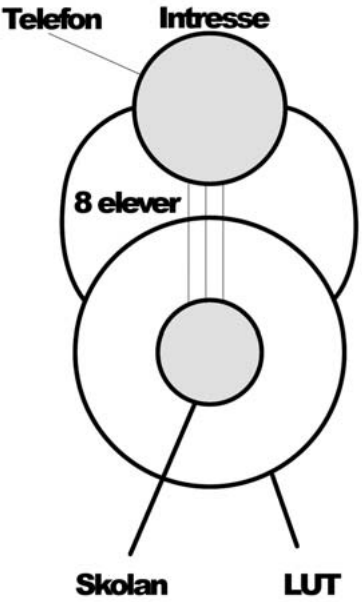

Saras resonemang

Vi har ju varit med från början och tyckte att detta var jätteroligt, alltså det var så spännande och de tankarna som Malmö högskola gav oss. Det har lärt oss så mycket och vi fick åtta fantastiska lärarstuderande och alla var positiva eftersom jag var positiv. Så vi har jobbat jättemycket med det och de hade egna projekt i början. Det var en jättegrupp som kom, tyckte vi ju då, men sedan har det bara minskat, det har kommit två en termin och en en termin. De är otroliga tillgångar, men jag kan känna att när det var en stor grupp så var det mer spännande. Och jag var ju mer engagerad där också…

Vi får in forskningen, vi fick ju in hela lärarhögskolans, alltså det arbetsområdet där som är så spännande, framtiden, hur tänker de? Nya elever, nya lärare, nya skolan. Vi fick in den nya tanken som vi bara har fått i böcker och vi hittar inte ens rätt böcker. En diskussion att vi helt plötsligt fick vara med i skoldebatten. Det väcker många tankar när de kommer ut och ifrågasätter.

Vi ger ju eleverna det vi tror på. De lärarstuderande är också så nöjda när de är här. Alltså det blir positiv feed-back. Jag lovar att mina lärare tycker att det är så himla kul för att lärarna är så nöjda när de är här. Vi får ju så mycket igen av de studerande som jag hoppas att vi ger dem i våra tankar.

De är med i alla positioner här, de är med i arbetslagsdiskussionerna på personalkonferensen. De har direkt fått lärarfack. De är inte studerande bara, utan de är en del av personalgruppen redan från början. De är välkomna på alla julfester, får alltid julklappar. Alltså sådana små detaljer som gör att de är kollegiala redan från början. Så jag hoppas att det är en ömsesidighet, att vi kan suga ut det bästa ur lärarhögskolan, men att också lärarstuderande ser fördelarna hos oss.

Och framför allt så känner jag att jag själv är ju väldigt nyfiken på deras första intryck av skolan, deras intryck av arbetslaget, deras intryck av klimatet, miljön. Alltså det är ju också, det lär vi ju oss av dem, jag intervjuar alltid praktikanter och handledare och sådana som vi har, för att få en blick av – hur är det att komma in här? För det är ju mycket sådant som finns i luften som inte jag alla gånger kan känna och se, men som är viktigt för mig. Därför att då kan jag vinna lärarna lite mer, eller vinna den föräldern som träder in hos mig, om de känner av en positiv atmosfär. Så lärarkandidaterna är ju en ypperlig barometer på hur det svänger eftersom de är här i tre år.

Drömmen hade ju varit att det handlar om att vilka frågor vill du att vi ska ta upp inne på lärarutbildningen. Ja, att vi frågade terminen innan: Vad är det för tema? Att man liksom på något sätt samplanerade det? Men så har jag ju inte upplevt att det är, utan det är så att

vi hugger nog där vi står: ”Åh vad bra, har du tänkt att välja det?” Och då tror jag ju att de har valt det för att de har blivit påverkade av någonting här. Alltså att man i stället i stunden har gjort valet. Man har ingen långsiktighet i det. Det hade ju varit det optimala att vi sätter oss ner och tittar på vad kan vi jobba med på denna skola i fem år framåt? Och hur parallell kan vi göra den här utbildningen för Sven så att han får den här jättebra utbildningen som ni ska jobba med och som vi ska fylla på med forskare och föreläsningar och så där inne.

Som rektorsutbildningen, att jag gick tre dagar och sedan var jag här och gjorde mina uppgifter på det jag gör. Det tycker jag är det optimala, om man kan få lärarstuderande att jobba så. De måste ju också hämta in baskunskaper, alltså ska man jobba så måste man ha ett utgångsläge som jag inte tror finns, utan de måste först skaffa sig baskunskaper och sedan ska det komma fram ett samarbete. Och då så vore det ju drömmen att planera ihop, men jag tror att det är svårt.

Fast sedan å andra sidan, jag kan t o m uppleva att de lärarstuderande har upplevt att teori och praktik passar ihop. Men då måste någon forma sig efter den andra. Alltså att antingen skolan formar sig efter lärarhögskolan eller att lärarhögskolan formar sig efter skolan. Vi är inte ett, utan det är de lärarstuderandes uppgift, jag tror det är lika viktigt. Det jag hör däremot, det är att de vill hellre ha längre sjok på det ena eller andra hållet, men sedan i nästa sekund vill de inte ha för långa sjok, alltså att man aldrig blir nöjd. Men en strödag då och en strödag då, ger inte så mycket som en längre praktikperiod.

Men sedan måste de ändå in och fylla på, så att det är den lärarstuderandes uppgift att koppla ihop det. För vi är två olika enheter, men de ska möta gehör, de ska känna det att de är stöttade från båda hållen. Men jag tror att det är en utopi att vi tillsammans… Utan det är teori och praktik och de ska ha kött på benen på båda ställena, men teorierna är viktiga och sedan har vi diskussionerna här ute också ... Alltså det ligger mycket på studerandebiten, tycker jag, att koppla ihop det.

A: Kan du rita det här också?

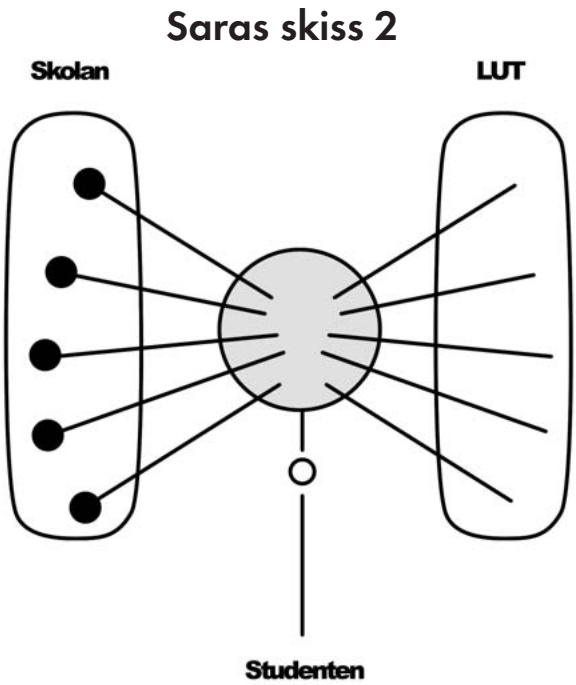

Här har vi då den lilla lärarkandidaten och här har vi vår skola och här har vi lärarutbildningen. Då är det så här att man börjar här hos oss, det här är vår enhet och så skaffar man sig en första blick om att: Aha! Det är så det är på en skola. Men då är det en skola av flera tusental och då tänker man: ”Ska jag vara här i tre år, då får jag fundera på vad jag vill och hur jag verkligen… ska jag vara här, det är ju verkligen finurligt”. Så går man in här och så läser man och så hör man av alla andra att såhär är det här och såhär är det här. Då gäller det ju för den individen här att tänka ut, vad är det bästa jag kan få ut av de här människorna som är här? På samma gång som de människorna måste sända positiva vibbar att ”Gud vad det är kul att vara lärare just här”. Och här måste det bli deras viktigaste uppgift att uppmuntra dem att tycka att det är kul där på samma gång

som ”lille vän, vi har både Rosengård och Gränna”. Du har x-området här, men tänk nu på att du ska göra strödagarna kanske här i Stenkula och Rosengård och så upplever jag att vi har uppmuntrat dem att göra också. Men jag tror att de har kommit till oss för att de är rätt så trygga med denna miljö, för jag kände det att de som blev lärarstuderande här, de var rätt lika oss här. Så att vi uppmuntrade dem att titta på Rosengård.

Och där har de ju sina kontakter inne på skolan att de går ut till sina andra studenter. Men det är erfarenheten av invandrare, det kan du aldrig få här. Men däremot kan du få en otrolig erfarenhet av lärprocessen, för den tror jag är likadan i Gränna och här på den här enheten. Så det är vad vi ska visa dem, det är hur barnen lär sig och hur de måste vara så himla flexibla, för det kommer att vara 25 barn och en, alltså i framtiden också. Men hur ska du ta hjälp av gruppen? Vad är det viktigaste de ska lära sig, är det multiplikationstabellen eller är det hur man tar reda på kunskapen att lära sig saker. Där spelar det ju egentligen ingen roll om du är i Gränna eller på Rosengård.

Visst är barnen olika, men på något sätt så tror jag ju att de ska visa att lärprocessen fungerar likadant hos alla, men villkoren är så olika. Och då har de ju en otrolig uppgift här på lärarhögskolan, där de ska visa att det är inte bara som i y-by, gå inte och tro det, utan här har vi litteratur och här har vi diskussioner med andra skolkompisar som är överallt annars som visar att ja, ja det är lika men det här är vitt skilda…. Och vad är det som är bra här och vad är det som är dåligt här? Och då kan vi ju få oerhörd feedback. Då har de varit här och pratat med sina kolleger på skolan och så här gjorde de här och såhär gjorde de där. Alltså att de, ja på något sätt är det ju de som är det viktigaste.

Och sedan, de ger oss tips på de här böckerna läser vi nu och de här temana pratar vi om nu och det sker ju i det lilla arbetslaget här inne. Sedan är ju varje arbetslag till varje studerande olika. Man får olika infallsvinklar, så att ibland är det bra att bara byta. Varje år

har samordnaren och jag möte med dem och säger att: ”nu har du varit i en etta där, nu kanske du borde pröva på en sexa”. Om man nu ska bli tidigarelärare, så är det ju bra om man har varit med om en skolstart. Det kräver vi att de får vara här i augusti ett år. Alltså vi kan ställa krav på dem.

När vi pratar om lärarstuderande så tänker jag inte på alla, utan jag tänker naturligtvis på dem som har stått upp och vågat och så där. Vi har ju också andra. Det är lättare med en stark lärarstuderande här. Det är stora krav direkt. På samma gång som jag tror inte att arbetslagen ställer för höga krav. Jag har inte fått några indikationer…

Jag kan se på individen vilket arbetslag den är i, för då tycker den som det arbetslaget. Men sedan i nästa sekund, när de då byter arbetslag, så tycker det som det arbetslaget, de är mycket präglade. Därför är det viktigt att de byter.

Hoppas att lärarna har lärt sig hur man tar hand om lärarstuderande. Men det är nog dags för en diskussion hur vi tar emot… Men frågan är vad de får för kunskap, det är spännande. Att vi är delaktiga i deras utbildning, det är helt klart. Och att vi går ut med det att vi har möjligheter att påverka morgondagens lärare, det är viktigt. Men jag är ju en utbildare för alla. Det är ett fantastiskt jobb att få lämna sin erfarenhet till olika människor.

Evas skiss

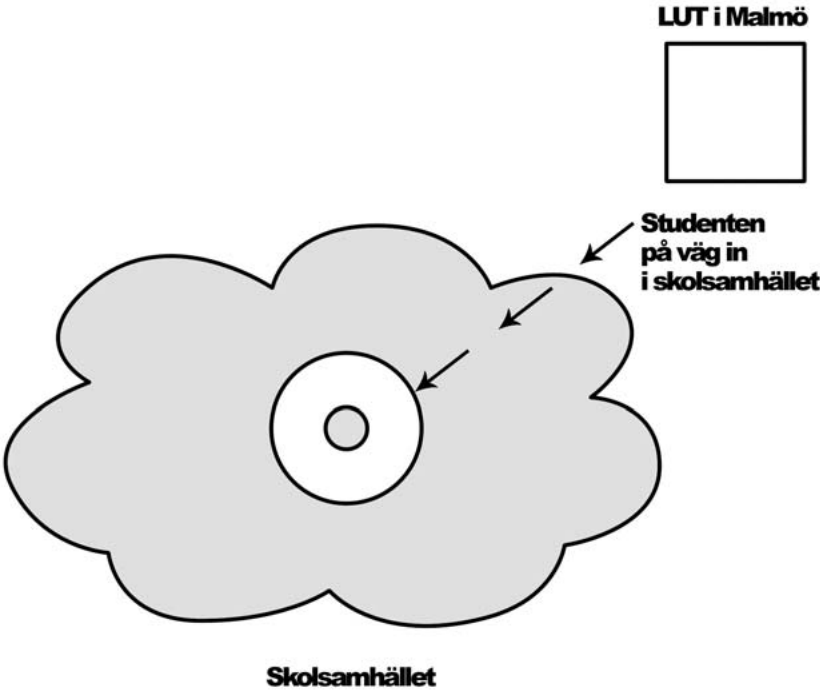

Evas resonemang

Jaaa… det är ju inte två världar för mig. På något sätt är vi alla inne här, det är vi oavsett. Alltså hela samhället överhuvudtaget. Vi har då lite olika roller och vissa har kommit långt på vägen, lärare. Vi har lärare som jobbat i 20 år och vi har vissa som är där redan innan. Vissa som är på väg inåt, jobbat kanske två-tre år och som kommer med sitt. Och sen har vi ju lärarkandidater, men de är ju ändå inne. Kärnan är här.

Jag tycker att vi kan inte ta på oss att vara skola. Det är ju inte bara vi som lär, utan hela samhället, hela alltet lär vi ju av. Det har jag ju också förstått lite mer idag, att man går ut och lär och man går inte in och lär.

A: Men lärarutbildningen, alltså finns den inne i det här molnet?

Ja det finns den absolut. Och det är ju genom lärarkandidaterna. Själva skolan kan jag kanske ändå se lite längre bort ifrån det. Men det ligger kanske inte på skolan, utan det ligger kanske på mig, på mitt sätt att se det, att jag inte har varit tillräckligt observant och lyhörd för det, utan jag har ju sett det genom lärarkandidaterna.

Så vi är ju olika långt in i det här. Och då behöver vi lite olika hjälp s a s på vägen, man blir på något sätt inte färdig. Och där tror jag att det här med lärarkandidater är jätteviktigt. Jag har en som har jobbat i 25 år här, hon tycker det är jätteroligt med lärarkandidater och de tycker det är skoj för att, då prövas ju deras sätt att leda barnen igen. Alla har vi lite olika roller tycker jag. Jag skulle nog vilja att vi hade fler lärarkandidater om vi bara hade haft möjlighet att organisera det så, eftersom jag tycker att det är en inspirationskälla och det tycker lärarna också. Jag söker inte upp lärarhögskolan så mycket för jag vet ju att de har mycket inspirationer också, mycket föreläsningar. Men där är jag inte riktigt ännu.

Det händer ju väldigt mycket i utbildningen också. Det förändras hela tiden. Det är ju mycket det här att man väljer så många olika block. Det är kanske jag som inte har riktigt grepp om det…. Det vi saknar det är just alla de här kreativa bitarna som vi vill ha in i skolan. Man kan se lärandet på ett helt annat sätt, inte bara genom det här med matte och svenska.

Vad pratar man om på skolan? Och vad pratar man om här? Alltså den kopplingen tror jag måste bli lite starkare. Faktiskt. Utifrån mitt sätt att se det, men om jag hade frågat en lärare, så kanske de tycker att de har jättefin kontakt med Lärarhögskolan, men … nej, jag har inte det i alla fall. Det ligger mer på mig själv att jag inte har tagit den kontakten, om jag nu skulle ha gjort det. Men jag försöker att lyssna av lärarkandidaterna.

Jag litar nog mer på när de kommer ut här att det blir bestämt, att nu vet jag att Magnus han kan ta den här lärarkandidaten, det gör han bra. Om nu den här Martin har valt matte, fysik, kemi och sedan så några andra bitar, så gör Magnus ett bra jobb för jag vet att han är en god ledare och han ger utrymme för det. Så jag kopplar inte ihop det så mycket med skolan. Jag förväntar mig ju av lärarhögskolan, de har ju gett de uppgifterna som de ska ha med, de vet var de befinner sig på stegen, alltså vilken period de är inne i. Vissa lärarkandidater har mera det här klagomålet på själva strukturen när de väl är ute på praktiken: ”Nu har vi inte alls några bitar på hela nästa termin eller på två terminer”. Och då tappar man ju …

Jag trodde det här med partnerskola, att de skulle vara mycket mer på skolan och att t ex mentorerna var ute mer så att man hade den kopplingen – lärarkandidat, mentorer, lärare. Men där är ju inte mycket utan det går ju väldigt mycket genom lärarkandidaten kan man säga.

5. Läsarens analys

Hur är din läsarreaktion på rektorernas skisser och resonemang? Hur förhåller sig din skiss till deras? Var finns du i de här sammanhangen? Vad bidrar du med?

6. Lenas analys av materialet.

I den första uppföljande intervjun med de sex rektorerna bad jag dem om deras reaktioner på materialet i Analyshäfte 1, dvs det som i komprimerad form återgivits i föregående avsnitt. Den rektor som lagt ner mest energi på att analysera skisser och resonemang i Analyshäfte 1, som omfattade 63 sidor, var Lena. Hon ägnade en flygresa på sin semester till detta. Först läste hon hela häftet i ett svep. Sedan läste hon varje person för sig och såg vissa saker som återkom. Inledningsvis såg hon det som en plikt, men sedan blev det intressant. Lena såg följande teman i materialet:

- Studenten som kollega
- Skolans kontakt med lärarutbildningen
- Frontlinjen
- Examensarbetena kopplade till partnerskolan som en röd tråd
- Om studenterna får prova att vara i olika arbetslag eller knyts till en person
- Om rektorn styr placeringen av studenterna eller om lärarna anmäler intresse
- Om man ser sig som lärarutbildare
- Om rektor har kontakt med studenterna
- Om det handlar om två världar eller ej
- Krav på studenterna

Sammanfattningsvis menar Lena att materialet tyder på behov av att skolor och lärarutbildning diskuterar mer med varandra om hur man kan göra för att möta studenterna på det bästa sättet. Hon tror inte att alla tar emot studenterna lika bra. Man behöver diskutera den nya lärarutbildningen och mottagandet med lärarna. Lena diskuterar också utifrån Roberts skiss med frontlinjen. Hennes definition av att en skola ”är långt framme” är att eleverna är med och tolkar målen. Att de är medvetna om vad man ska kunna i den svenska skolan. Att de får redskap att fixa allt man lär sig även utanför skolan. De ska få vidgade vyer på olika sätt. Kunskap och lärande sker i så många situationer. Man behöver inte sitta och stirra

ner i en bok. Lärarutbildningen bidrar till detta genom att studenterna får många olika uppfattningar med sig därifrån, är pålästa på läroplanen bl a.

7. Slutkommentarer

I denna skissbok har jag redovisat och diskuterat en del av projektet Skolledaren, skolutvecklingen och de blivande lärarna. Det gäller problematiken kring vem som kan bidra till utvecklingen av skolan och till utbildningen av lärare. Rektorernas resonemang kring relationen mellan den egna skolan och lärarutbildningen varierar. De flesta tar upp mycket konkret hur de menar att det fungerar praktiskt och hur de arrangerar för studenterna. Samarbetet med lärarutbildningen är inte den mest prioriterade arbetsuppgiften för rektorerna. De har ofta en samordnande lärare eller biträdande rektor som tagit på sig ett särskilt ansvar för lärarstudenterna. Projektet är ingen utvärdering av campussamarbetet med partnerskolorna i Skåne, även om frågan ändå blir belyst. Jag har istället försökt få fram en bild av hur rektorerna resonerar om utbildningen i förhållande till hur de resonerar om det egna arbetet med att utveckla och leda skolan. Det är en bred frågeställning. Och i denna skissbok begränsas redovisningen till att enbart behandla hur rektorerna resonerar om relationen skola-lärarutbildning.[9]

Flera av rektorerna, särskilt männen, är kritiska till den egna lärarutbildningen, men de hyser ändå viss tilltro till eller förhoppning att lärarutbildningen går i täten i utvecklingen av skolan och utbildningen av lärare. Det kan uppfattas som en delvis rationell syn på arbetsfördelning. ”Visst har vi mycket i skolan att komma med, men deras uppgift på lärarutbildningen är att vara i framkanten”, resonerar några av rektorerna.

9 Utifrån underlaget i Analyshäfte 1 och Skisshäftet, se vidare bilaga 1!

Fenomenet kan också ses utifrån synen på vad man räknar med och räknar in i sin egen insats i skolan (Henningsson-Yousif, 2003[10]). Hur långt kan en rektors engagemang och ansvar sträcka sig? Sträcker det sig in i lärarutbildningen? Ser man lärarutbildningen som ett styrmedel? Ser man den egna skolan som ett indirekt styrmedel? Det är inte svårt att se paralleller i resonemangen till kommunala skolpolitikers förhoppningar (önsketänkande) om att deras skolplan har en betydelse (a.a.).

Rektorerna har en förhoppning, skulle önska, att lärarutbildningen ger studenterna det de behöver. Skolorna tillhandahåller ”verkligheten” för studenterna att vistas i och handskas med. Här varierar det personliga engagemanget hos rektorerna. De förlitar sig i stort på de egna lärarnas förmåga att ta emot studenterna på bästa sätt. Men en av rektorerna var uttalat kritisk till att studenter får komma ut i ”vilken verklighet som helst”. Hon menade att en skola är skyldig att tydligt drivas utifrån läroplanen innan studenter kan tas emot där.

Hyser rektorerna en tilltro till att kunna ta emot studenterna och att ha något att ge dem, men inte till att bidra till utveckling i paritet med lärarutbildningen? Institutionaliserad utbildning har växt fram i ett alltmer arbetsdelat samhälle, där överföring av kunskaper har skiljts från det omedelbara sammanhanget (Lindensjö & Lundgren, 2000). Är det mest rationellt att tänka att det som genomförs i lärarutbildningen är ganska skiljt från det som försiggår på skolan, så att kontakten mellan skola och lärarutbildning utgörs av föreläsningar från och verkställande av uppdrag från lärarutbildningen? Förutom att studenterna, som flera av rektorerna påvisar, bär erfarenheter och idéer mellan campus och partnerskolor. Är uppdelningen mellan omtalande inslag och den vardagliga skolverkligheten så konsekvent genomförd att det för flera av rektorerna framstår som närmast utopiskt att ge sig på ett mer uttalat gemensamt arbete?

10 I studien Lärare och skolpolitiker i skolförändringens pedagogiska process ombads intervjuade lärare och skolpolitiker att illustrera i vilket sammanhang de upplever att pedagogens och elevens arbete försiggår i. Olika händelser, människor och fenomen kan upplevas som mer eller mindre relevanta för det man arbetar med. Man kan här tala om olika händelserum och samtidarum. Rummen varierar individuellt och i djup och vidd.

Angränsande frågeställningar som inte behandlas i denna rapport, men som finns med i projektet Skolledaren, skolutvecklingen och de blivande lärarna är t ex: Vad säger rektorerna om det egna bidraget till utvecklingen av skolan? Vilka strategier arbetar de utifrån och vilken plats har lärare, lärarstudenter och lärarutbildningen i det sammanhanget? Hur resonerar rektorerna kring sina insatser som ledare av skolarbetet i förhållande till sina lärare och hur förhåller sig detta i sin tur till hur man arbetar med de lärarstudenter man tar emot?

Referenser

Blossing, U., Henckel, B., Henningsson-Yousif, A., Wallqvister, T. & Österberg, J. (1999). *Samtal för förändring. En rapport om 43 skolors arbete med mål och resultat*. Skola i utveckling. Skolverket. Stockholm: Liber.

Hallerström, H. (2005). *Skolledarskap för förändring och utveckling*. Research Report in Sociology of Law 2005:3. Lund University.

Henningsson-Yousif, A. (2003). *Skolperspektiv. Utveckling av redskap för analys av politikers, lärares och elevers resonemang om skolan*. Acta Universitatis Upsaliensis. Uppsala studies in education 100.

Henningsson-Yousif, A. & Viggósson, H. (2006). *Lärarstudenters bidrag i skolutvecklingen. Förutsättningar och reaktioner. Educare Vetenskapliga skrifter Nr 5 2006*. Malmö högskola, Lärarutbildningen.

Lindensjö, B. & Lundgren, U. (2000). *Utbildningsreformer och politisk styrning*. Stockholm: HLS Förlag.

Bilaga 1. Beskrivning av arbetsprocessen inom projektet

Hösten 2004 genomfördes intervjuer med sex grundskolerektorer och med en gymnasierektor. Fyra kvinnor och tre män. Kriterierna för urvalet av rektorer var att de inte skulle vara inne i rektorsutbildning, att de skulle vara rektorer på lärarutbildningens partnerskolor samt att de var intresserade av att eventuellt bidra i en analys av intervjumaterialet. Två av rektorerna valdes helt slumpvis. Fyra hade rekommenderats utifrån deras omvittnade intresse för skolutveckling. En rektor valdes ut utifrån sin skolas popularitet bland lärarstudenterna. En av rektorerna fick avbryta sin medverkan efter första året, eftersom han hade fått en helt ny anställning. Materialet från hans intervju finns dock med i analyshäftena, se nedan!

De inledande intervjuerna kretsade kring hur rektorerna såg på sin uppgift, hur de arbetade med skolutveckling och hur de såg på lärarutbildningens bidrag i förhållande till den egna skolans. Rektorerna ombads också att illustrera sin syn på relationen skola – lärarutbildning med en skiss under samtalet. Intervjuerna genomfördes på rektorernas skolor under lugna förhållanden och samtalen bandades.

Våren 2005 skickas de utskrivna intervjutexterna på ca 25 sidor till respektive rektor för godkännande av spridning inom den intervjuade gruppen. Intervjumaterialet sänds ut i så gott som oredigerat skick, en del omskrivningar av namn har gjorts. Även intervjupersonerna själva har fått nya namn. Allt för att skydda anonymiteten. De avsnitt i intervjuerna som är av ganska närgången karaktär har markerats och rektorerna har ställts frågan om man ville att dessa passusar skulle finnas kvar. Samtliga rektorer ger sina reaktioner på utskrifterna. Någon känner sig rejält störd av att läsa talspråk på detta sätt. En annan rektor vill i fortsättningen inte läsa sådant omfattande material. Övriga hade få kommentarer över hur de uttrycker sig, men menade att det var ok att läsa och att det mesta av det mycket personliga kunde finnas kvar.

Hela intervjuunderlaget sammanställs till tre häften, två analyshäften och ett skisshäfte. Tanken med det här tillvägagångssättet var att försätta rektorerna i en liknande situation som forskaren. Dvs att rektorerna skulle få del av ett material som inte är tillrättalagt och förminskat. Avsikten med detta var att ge rektorerna förutsättningar att utifrån egna infallsvinklar kunna analysera de tre häftena och därmed bidra till att analysen blir rikare än om bara jag som ensam forskare gav mig på den. Detta var också nödvändigt för att skapa en rimlig situation för de hårt ansträngda rektorerna att orka läsa och reagera på texterna. Därför ordnades materialet något och delades upp i häften.

I Analyshäfte 1 samlades allt som respektive rektor sagt om relationen skola och lärarutbildning[11]. I Analyshäfte 2 samlades allt som rektorerna sagt om sina bakgrunder, skolutvecklingsstrategier, relationen till och arbetet med den egna personalen, sitt engagemang mm. De sju skisserna som illustrerar resonemangen i analyshäfte1 samlades i ett särskilt Skisshäfte.

Iordningställandet av dessa häften medförde givetvis en rad problem. T ex var det ogörligt att dra strikta gränser mellan vad som skulle höra till det ena eller andra häftet. Genom att sortera och ordna materialet på detta sätt påbörjades också någon form av analys och tillrättaläggande. Det tillvägagångssättet bedömde jag som det enda realistiska för att rektorerna skulle ta sig an en analyserande läsning. Mina egna ibland ganska svamlande frågor finns kvar i texten, allt för att vidarebefordra ett så autentiskt underlag som möjligt. De få styrkningar som gjorts är av sådant slag att de inte kunde bedömas påverka innehållet nämnvärt, t ex flera upprepningar och extra ord. Avsikten med dessa nedstrykningar var att inte fresta rektorernas tålamod mer än nödvändigt.

Sommaren 2005 tar jag kontakt med rektorerna igen. Vi kommer överens om att Analyshäfte 1 och Skisshäftet skickas till dem för

11 Det är detta Analyshäfte 1 som tillsammans med Skisshäftet ligger till underlag för denna rapport.

genomläsning. I det medföljande brevet framhålls: ”jag hoppas att du kan bilda dig en egen uppfattning av vad vi fått fram om er grupps resonemang kring relationen partnerskolan – lärarutbildningen, Vad ser Du? Vad får du ut av materialet? Finns det tydliga perspektiv, mönster? Saker som förvånar, sticker ut? Är skisserna till någon hjälp? Illustrerar de något begripligt? ”Samtalstider bokades in för diskussion om de båda häftena (Analyshäfte 1 och Skisshäftet).

Samtal genomförs individuellt med de sex rektorerna med utgångspunkt i frågorna ovan. Även dessa samtal bandas. Fyra av de sex har läst och har tankar kring materialet. De två andra rektorerna har inte tagit till sig uppgiften. Tre av rektorerna åtar sig att läsa Analyshäfte 2 och jag genomför intervjuer med dem om dessa häftens innehåll. Samtalen bandas. Dessa tre rektorer har deltagit i två gemensamma träffar under våren 2006. I september 2006 filmades ett samtal kring deras rektorsinsats i förhållande till lärarutbildningen och den egna skolan.

Rektorer är upptagna personer. De har operativa arbetsuppgifter och kan ha svårt att skapa ro och utrymme för ett mer eftertänksamt och långsiktigt arbete. Detta omvittnas inte minst av de rektorer som genomför sin rektorsutbildning. Därför krävdes det att rektorerna i projektet verkligen var rejält intresserade och motiverade för att de skulle vara beredda att avsätta tid att läsa det sammanställda intervjumaterialet. Här hade jag inga illusioner. Det är en sak att bli intervjuad och därigenom få prata igenom närliggande yrkesfrågor vilka också kopplas nära den egna personen. Det är något helt annat att ta sig igenom intervjuutskrifter med alla dess talspråkskarakteristika; påbörjade och avbrutna meningar, utfyllnadsord och pauser mm. Även om det kan vara intressant för den intervjuade att se i skrift vad hon/han själv uttryckt i ett samtal. Inledningsvis hade jag en känsla av ”Don’t push your luck”. Dvs att ha lyckats få rektorer att ta sig tid att läsa materialet överhuvudtaget har varit utmanande nog, att diskutera hur de upplevde att intervjuas och hela idén med deras analysbidrag kändes som något man inte skulle ta upp. Känslan av att ”var det bara detta” fanns med i samtalen kring analys-

häfte 1, både från mig som intervjuare och från den intervjuade. I den allra första intervjun kretsade samtalet mycket kring andra områden än det som fanns med i materialet i häfte 1, nämligen relationen lärarutbildning – skola. Allt det andra fanns i Analyshäfte 2, vilket rektorerna inte hade läst. Trots detta, märks ändå engagemang från rektorernas sida och många intressanta resonemang förs.

Rektorerna angrep uppgiften på lite olika sätt, eller inte alls. Detta kan eventuellt sägas belysa metodens framgång, dvs om och på vilket sätt man som forskare kan ha glädje av detta sätt att försöka ta vara på flera personers analyser. Rektorerna och jag som forskare har haft ojämlika utgångspunkter i samtalen. Det är jag som har initierat dem, valt ut frågorna och ordnat intervjumaterialet i analyshäften. Däremot kan man säga att rektorerna sinsemellan har haft en likartad situation då de analyserat samma analyshäften.

Projektet är ett experiment och projektets utveckling har jag hållit öppen. Det skulle inte ha funnits någon anledning att driva det vidare tillsammans med rektorerna om de inte själva visat intresse för det. Allteftersom vi träffats återkommande, och särskilt de tre rektorer som jag återbesökt flera gånger, har vi kunnat fördjupa oss i betydelsen av deras deltagande i denna process för deras egen del, men också kunnat diskutera idén som sådan.

Tabell 1: Översikt över de intervjuades medverkan

Samtal -	***kring analyshäfte 1*** hösten 2005	***kring analyshäfte 2*** hösten 2005	***fortsatt i grupp*** Våren 2006→
Eva	X	x	X
Lena	X		
Robert	X	x	X
Nils	X		
Sara	X	x	X
Susanne	X		

Bilaga 2. Översikt över originalskisserna

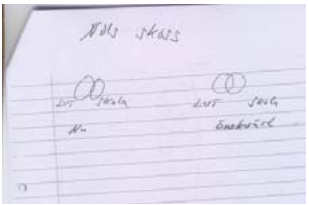

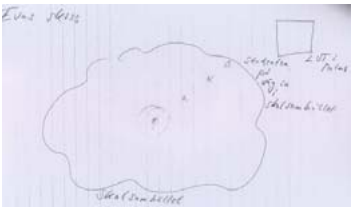

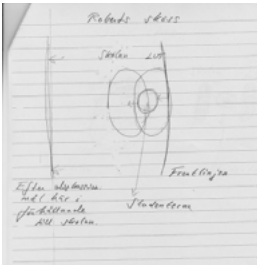

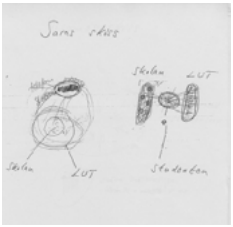

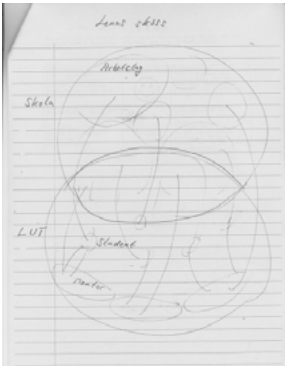

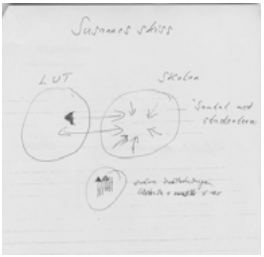

Vem kan bidra till utvecklingen av skolan och till utbildningen av lärare? Ska lärarutbildningen gå i täten för utvecklingen medan skolorna tillhandahåller ”verkligheten” för lärarstudenter? Hyser rektorerna en tilltro till att kunna ta emot studenterna och att ha något att ge dem, men inte att bidra till utveckling i paritet med lärarutbildningen? I *Skissbok för utvecklingsbenägna* söker Anna Henningsson-Yousif svar på dessa frågor i samtal med en grupp partnerskolerektorer. Samtalen är en del av projektet Skolledarna, skolutvecklingen och de blivande lärarna, som startade 2004. Denna rapport fokuserar på rektorernas resonemang kring relationen skola-lärarutbildning.

MALMÖ HÖGSKOLA

Rapporter om utbildning 5/2006
ISSN 1101-7643